

Suomella on varaa ja osaamista – tavoitteet hallituskaudelle 2019–2023

Suomella on varaa ja osaamista pitää huolta heikoimmassa asemassa olevista nuorista

Hyvinvointiyhteiskuntana Suomella tulee olla seuraavalla hallituskaudella rohkeutta tehdä sekä ihmisarvoa että taloudellista hyvinvointia tukevia päätöksiä. Nämä kaksi asiaa eivät ole ristiriidassa. Syrjäytymisen ja sukupolvelta toiselle siirtyvän huono-osaisuuden katkaiseminen on välttämätöntä, jotta voimme lisätä yhteiskuntarauhaa, hyvinvointia ja inhimillistä turvallisuutta. Yhteiskuntarauhan näkökulmasta kannamme erityistä huolta syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tilanteesta.

Helsingin Diakonissalaitos perustettiin yli 150 vuotta sitten aikana, jona Suomea kurittivat katovuodet, nälkä ja kulkutaudit. Vaikka Suomi on 150 vuodessa muuttunut, missiomme ihmisarvoisesta huomisesta ei ole. Haluamme vaikuttaa siihen, että Suomessa jokainen kokee olevansa arvokas ja tärkeä yhteisön jäsen.

Samaa edellytämme myös päättäjiltä. Hyvinvointivaltiona Suomen tulee kantaa vastuunsa nuoristamme, ja tarvitsemme aivan uudenlaista lapsiperhe- ja nuorisopolitiikkaa. Pidetään yhdessä huolta yhteiskuntarauhasta, ei anneta kenenkään syrjäytyä!

Suomessa on yli 60 000 nuorta koulutuksen ja työelämän ulkopuolella.

Työnvälitystilastojen mukaan Suomessa on yli 60 000 koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäänyttä nuorta.

Liian moni nuori kamppailee yksinäisyyden, rahahuolien, mielenterveysongelmien tai päihteiden kanssa. Nuorilla on useita ongelmia ja haasteita, joista mielen hyvinvoin-

Pitkäjänteinen ja vaikuttava työ nuorten parissa on antanut meille näköalapaikan nuorten elämään

Helsingin Diakonissalaitoksen syrjäytymisvaarassa oleville nuorille suunnattu Vamos-palvelu on kymmenen vuoden aikana auttanut yli 10 000 nuorta takaisin ihmisten pariin, kouluun ja töihin.

Vuonna 2018 Vamoksen 16–29-vuotiaista nuorista 46 prosenttia tuli palveluun koulutustaustanaan vain peruskoulu ja 6 prosenttia oli vailla peruskoulun päättötodistusta. Lisäksi Vamos-palveluissa näkyy suuri ryhmä nuoria, jotka saavat 20–40 prosentilla alennettua toimeentulotukea. Tukea on alennettu, koska he eivät ole aktivoituneet tarjottuihin toimenpiteisiin. Muunlaista tukea nuorten tilanteeseen ei monissa tapauksissa ole saatu toteutettua ja nuoret ovat jääneet kaikkien palveluiden ulkopuolelle.

tiin ja arjen hallintaan liittyvät ongelmat korostuvat. Moni nuori on jäänyt oman onnensa nojaan.

Nuorten hyvinvoinnin lisääminen edellyttää päättäjiltä välittömiä toimenpiteitä.

- 1. NUORTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY – VAIKUTTAVUUS PALVELUIDEN PITKÄJÄNTEISEN RAHOITUKSEN PERUSTANA.** Nuorten tilanteen parantaminen on liiaksi määräaikaisen hanke-rahoituksen varassa. Tarvitsemme valtakunnallisen arviointimekanismin, jolla vaikuttavaksi todennetut toimintatavat siirtyvät hankerahoituksesta jatkuvan rahoituksen piiriin.
- 2. VAIKUTTAVAA POLITIIKkaa – NUORISOVAIKUTUSTEN ARVIOINTI OSAKSI POLIITTISTEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTIA.** Suomessa on otettava käyttöön nuorisovaikutusten arviointi ennakoinnin ja seurannan näkökulmista. Ennakoinnin avulla varmistetaan, että haavoittuvassa asemassa elävien nuorten tilanne ei heikkene entisestään.
- 3. KOULUPUDOKKUUDEN VÄHENTÄMINEN – RIITTÄVÄ TUKI AMMATILISESSA KOULUTUKSESSA SITÄ ENITEN TARVITSEVILLE.** Suomessa on varmistettava riittävä ja ennaltaehkäisevä tuki erityistä tukea tarvitseville nuorille koulupudokkuuden vähentämiseksi. Erityistä huomiota on kiinnitettävä peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheeseen. Oppivelvollisuuden laajentaminen on myös tärkeä pudokkuuden ehkäisykeino.
- 4. PALVELUIDEN INTEGROINTI – USEITA PALVELUJA KÄYTTÄVILLE LAPSILLE JA NUORILLE.** Muutos edellyttää hallintorajat ylittävää moniammatillista palveluintegraatiota, joka kokoaa nuoren ympärille tarkoituksenmukaiset palvelut. Lastensuojelussa tämä tarkoittaa esimerkiksi erikoissairaanhoidon ja sijaishuollon aitoa integraatiota. Samalla lastensuojelun jälkihuollon ikäraja tulee nostaa 25 ikävuoteen.
- 5. NUORTEN MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEONGELMIEN VÄHENTÄMINEN – KOKONAISVALTAISIA RATKAISUJA.** Nuoret jäävät liian yksin terapiakäyntien välillä tai eivät kiinnity tarvitsemiinsa palveluihin. Ratkaisuna on matalan kynnyksen valmennus terapiakäyntien tukena, joka mahdollistaa sen, että hoito rakennetaan nuoren ympärille tukemaan arjessa pärjäämistä.
- 6. NUORTEN ASUNNOTTOMUUDEN POISTAMINEN – KOHTUUHINTAISIA ASUNTOJA JA TUKEA ASUMISEEN.** Nuorille on tarjottava riittävästi kohtuuhintaista asumista ja kaupungin vuokra-asuntojen jonoja on purettava. Kokonaisvaltaista ja konkreettista tukea haavoittuvimmassa asemassa olevien nuorten onnistuneeseen asumiseen.

1

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy – vaikuttavuus palveluiden pitkäjänteisen rahoituksen perustana.

Suomessa lukuisat yleishyödylliset yhteisöt tekevät tärkeää, julkista palvelujärjestelmää täydentävää ja nuorten terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia edistävää työtä. Merkittävä osa tästä työstä on hankepohjaista, mistä syntyy vaikuttavia uusia toimintatapoja.

Suomalainen yhteiskunta tarvitsee valtakunnallisen arviointimekanismin, jolla vaikutuksiltaan todennettuja toimintatapoja voidaan siirtää hankerahoituksesta jatkuvan rahoituksen piiriin.

Hankkeiden tarkoituksena on toimia ratkaisujen kehittämisen alustoina. Suurin ongelma nuoriin kohdistuvassa hankepohjaisessa työssä on, että jatkuvan toiminnan kehittämiseen ei päästä sellaisten toimintatapojen osalta, jotka ovat todellisuudessa vakiinnuttaneet toimintansa palvelujärjestelmässä.

Jatkuvan rahoituksen piiriin olisi tärkeä saada hankkeita, jotka ovat osoittaneet toimintansa vaikuttavuuden palvelujärjestelmässä. Tätä varten vaikuttavuuden arviointia nuorten osalta on kehitettävä. Samoin hankkeiden rahoitushakemuksien kriteereihin olisi syytä lisätä vaikuttavuuden mittaaminen. Tarvitsemme valtakunnallisesti päätetyt yhteiset vaikuttavuuskriteerit hankkeille ja niissä tulee huomioida muutokset hyvinvoinnissa, toimintakyvyssä ja jatkopoluille siirtymisessä. Lisäksi tulee kartoittaa toiminnan yhteiskunnalliset taloudelliset vaikutukset.

Vaikuttavien hankkeiden siirtäminen jatkuvan rahoituksen piiriin ei arviomme mukaan vaatisi merkittäviä lisäresursseja, sillä jo nyt hankerahaa saavat projektit, jonka toiminta on tosiasiallisesti jatkuvaa. Kyseessä on pitkälti uudelleenkoordinoinnista.

Vamos on hyvä esimerkki todistettavasti vaikuttavasta tuesta nuorten hyväksi

Vamos tarjoaa intensiivistä yksilö- ja ryhmävalmennusta 16–29-vuotiaille koulutuksen ulkopuolella oleville nuorille kahdeksalla paikakunnalla. Vamos on toiminut yli kymmenen vuotta ja tavoittanut yli 10 000 nuorta.

Vuonna 2018 valmennuksessa oli 2 342 nuorta ja palvelun päättäneistä 75 prosenttia suosittelisi palvelua muille, 86 prosenttia koki elämänsä muuttuneen paremmaksi, 76 prosenttia koki asioidensa olevan tulevaisuudessa paremmin ja 73 prosenttia koki psyykkisen hyvinvointinsa parantuneen. Kun noin puolet valmennuksessa olleista nuorista päätyy koulutus- ja työurille, tästä seuraa arviolta 100 000 euron nettoverohyöty yhden nuoren 40 vuotta kestäneen työuran aikana. Vamos-palvelut tuottavat noin 7,4 M euron vuosittaisen kokonaisvaikutuksen julkiseen talouteen ensimmäisen viiden vuoden aikana. Kokonaisuudessaan tämä tarkoittaa 290 000 euroa yhteiskunnallista säästöä yhden koulutus- ja työurille kiinnittyneen nuoren myötä 40 vuoden työuran aikana.

Vamoksen toiminta pyörii edelleen lähes yksinomaan hankemuodossa, vaikka toiminnan rahoituksen vakiinnuttamisesta olisi hyötyä kaikille. Arvion mukaan noin kolmannes 60 000 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella elävistä nuorista hyötyisi Vamoksen kaltaisesta intensiivisestä valmennuksesta. Yhden nuoren keskimääräisen jakson hinta on noin 3 500 euroa. Hyvä esimerkki onnistuneesta siirtymisestä hankerahoituksesta on Vamoksen toiminta Espoossa, jossa Vamos sai rahoituksen kilpailutuksen kautta.

2

Vaikuttavaa politiikkaa – nuorisovaikutusten arvioinnin ottaminen osaksi poliittisten toimenpiteiden arviointia

Suomessa ei tällä hetkellä tiedetä riittävästi poliittisten ja virkamiespäätösten nuorisovaikutuksista, erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa elävien nuorten näkökulmasta. Jälkikäiteistutkimukset eivät anna päätöksentekohetkellä riittävästi tietoa siitä, vaikuttavatko nuoriin tehdyt panostukset toivotulla tavalla tai minkälaisia ongelmia ne voivat aiheuttaa esimerkiksi haavoittuvimmassa asemassa eläville nuorille.

Suomessa on otettava käyttöön nuorisovaikutusten arviointi ennakkoinnin ja seurannan näkökulmasta.

Nuorisovaikutusten arvioinnin työkalut auttavat kohdentamaan vaikutusten arvioinnin juuri nuoriin.

Ikävuodet 16–29 ovat erityinen ja herkkä ryhmä erilaisille päätösten seurannaisvaikutuksille, sillä nuoret ovat lainsäädännön näkökulmasta nivelvaiheessa täysi-ikäistymisen myötä.

Yhteiskunnalliset rakenteet ja poliittiset päätökset voivat parhaimmassa tapauksessa tukea siirtymäkohtia. Nuorisovaikutusten arvioinnilla pystyttäisiin tutkimaan, miten alle 29-vuotiaan nuoren oikeudet toteutuvat ja millaisia hyötyjä tai haittoja nuoriin kohdistuvilla päätöksillä ja toiminnalla aiheutetaan.

Monelle haavoittuvimmassa asemassa eläville nuorille täysi-ikäistymisen nivelvaihe on erityisen haastava. Suomessa on noin 60 000 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella elävää nuorta. Luku on enemmän kuin yksi ikäluokka. Lisäksi tutkimukset osoittavat, että syrjäytymisen riskitekijät kasaantuvat ja periytyvät. Riskitekijöitä ovat muun muassa teini-iässä tehty huostaanotto, toisen asteen tutkinnon puuttuminen ja äitiys ennen 20:tta ikävuotta. Ennakkovaikutuksia arvioimalla pystytään tekemään päätöksiä toimenpiteistä, jotka tukevat myös nimenomaan heikoimmassa asemassa eläviä nuoria.

Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan yhdestä syrjäytyneestä aiheutuva kansantulon menetys on noin 700 000 euroa. Jos syrjäytyminen kestää koko odotettavissa olevan työiän, noin 40 vuotta, julkisen talouden vastaava menetys on noin 430 000 euroa.

Kansantaloudellisesti nuorisovaikutusten arviointi etukäteen ennen päätösten voimaantuloa on järkevää. Samalla kun ehkäistään aidosti vaikuttavilla toimenpiteillä pahenevia ongelmia, voidaan estää myös niiden ylisukupolvisuutta ja näin vähentää osattomuutta yhteiskunnassa.

Lapsivaikutusten arviointi on osoittautunut hyödylliseksi ja sitä on syytä käyttää esimerkkinä nuorisovaikutusten arvioinnin kehittämiseksi. Valtio voi suositusten sijasta edellyttää etukäteistä suunnitelmaa interventioiden vaikuttavuuden arvioinnista. Tulevaisuudessa valtion lisäksi myös maakuntia tulee velvoittaa nuorisovaikutusten arviointiin sisällyttämällä ne hyvinvointikerptomuksiin ja hyvinvointisuunnitelmiin.

Osittain nuorisovaikutuksia voidaan arvioida myös kokemuksellisesti. Tärkeää olisi, että kokemuksellista arviointia olisivat tekemässä ne nuoret, joiden elämä ei ole aina sujunut yleisesti hyväksytyjen normien mukaan. Tämä tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi ammatillisen koulutuksen uudistusta arvioisivat ne nuoret, joilla on jo takanaan keskeytyneet opinnot aiemmin aloitetussa toisen asteen koulutuksesta.

3

Koulupudokkuuden vähentäminen – riittävä tuki ammatillisessa koulutuksessa sitä eniten tarvitseville

Koulunkäynnin keskeytyminen ennustaa heikkoa työmarkkina-asemaa, alhaista tulotasoa aikuisuudessa ja uusimman VATT:n, Etlan ja HY:n tutkimuksen mukaan myös poikien rikollisuuden lisääntymistä.

Pelkän peruskoulun varaan jääneitä 20–29-vuotiaita nuoria on Suomessa yli 100 000 nuorta eli noin 16 prosenttia koko ikäluokasta.

Koulutus on myös voimakkaasti periytyvää, joten koulupudokkuuden riskiä voidaan pitää ylisukupolvisena ilmiönä. Inhimillisten seurausten lisäksi tällä on merkittäviä kustannusvaikutuksia valtiolle.

Suomessa on kaikin keinoin varmistettava riittävä ja ennalta-ehkäisevä tuki erityistä tukea tarvitseville nuorille koulupudokkuuden vähentämiseksi. Erityistä huomiota on kiinnitettävä peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheeseen, sillä keskeytysten määrä vähenee, mikäli opiskelua pääsee jatkamaan ilman välivuotta.

Pelkkä oppivelvollisuuden laajentaminen ei kuitenkaan ole riittävä toimi, vaan tarvitaan riittävästi tukea suorittamaan toinen aste loppuun. Samalla nuorisotakuun kuntouttavia elementtiä tulee vahvistaa sekä suunnata niitä erityisesti haavoittuvimmassa asemassa oleville nuorille. Nuorisotakuun tulee olla riittävän hyvin resursoitu tavoittamaan myös ne nuoret, joille tavalliset matalan kynnyksen palvelut eivät sovellu.

Tutkimuksissa on todettu, että ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen keskeyttäminen ja opintojen venyminen on tavallisempaa kuin lukiokoulutuksessa. Suomalainen ammatillinen koulutus on alun perin perustettu opettamaan nuoria ammattiin, ei niinkään kasvattamaan osaksi yhteiskuntaan. Kasvatuksellinen rooli on kuitenkin korostunut. Koulupudokkuuden taustalla on tutkimusten mukaan useita kasautuneita ongelmia, kuten mielen hyvinvointiin ja sosiaalisiin kysymyksiin liittyviä haasteita, kuten koulukiusaamista, haasteita itsenäisessä työskentelyssä tai riittämätöntä tukea haavoittuvassa asemassa olevalle nuorelle.

Koulupudokkuutta vähentämällä voidaan kustannuskysymysten lisäksi tarttua myös inhimilliseen puoleen. Nuorten hyvinvointi lisääntyy, köyhyys vähenee, nuori saa elämänsä lisää mielekkäitä työvuosia ja kokee osallisuutta yhteiskuntaan samalla, kun yhteiskunnan osaaminen kasvaa.

Koulupudokkuuden merkkeihin on tartuttava hyvissä ajoin jo peruskoulussa. Tätä varten tarvitaan lisää resursseja opiskelijahuoltoon ja monialaiseen yhteistyöhön. Toisella asteella tarvitaan lisää yksilöllistä tukea ja joustavampaa yhteistyötä koko palvelujärjestelmän kanssa.

Esimerkiksi toisen asteen oppilaitokset voisivat avautua enemmän järjestökentän suuntaan. Lisäksi toisella asteella tehtävä perustyö on turvattava, mikä tarkoittaa, ettei koulutusleikkauksiin ole varaa.

4

Palveluiden integrointi – useita palveluja käyttäville lapsille ja nuorille

Suomessa ei tällä hetkellä ole riittävästi integroituja ja valtakunnallisesti kattavia palveluja, joissa lasten ja nuorten sekä heidän perheensä tilanne otetaan kokonaisvaltaisesti haltuun ilman järjestelmän silloja.

Tutkimusten mukaan nuorten kokonaisvaltainen tuki palvelujärjestelmässä ei ole riittävä, eikä aikaa luottamuksellisen asiakassuhteen rakentamiseen ole.

Kokonaisvaltainen tuki ja riittävä aika palveluille ovat erityisen hyödyllisiä lapsille ja nuorille, joiden kohdalla riskitekijät ovat nähtävissä varhaisessa vaiheessa.

Ehkäisevän työn rinnalle tarvitaan myös korjaavaa työtä. Erityisesti on keskityttävä nuoriin, jotka ovat jääneet kotiin, eivätkä kiinnity tarvitsemiinsa palveluihin ja kärsivät mielen hyvinvoinnin haasteista.

Näiden nuorten toimintakyky ei välttämättä mahdollista oma-aloitteista tai aktiivista suuntautumista palveluihin, jolloin monelta luukulta apua hakeva nuori kokee kynnyksen palveluihin olevan liian korkealla tai sopivaa palvelua ei löydy oikea-aikaisesti. Suuri osa nuorista tarvitsee esimerkiksi psykiatrisen avohoidon rinnalle intensiivistä valmennusta, jotta kiinnittyminen mahdollistuu ja hoidon tulokset voivat näkyä arjessa.

Havaintojemme mukaan keskeisiä järjestelmän aukkoja riskiryhmien näkökulmasta ovat erilaiset nivelvaiheet: Kun palveluun sitoutuminen täysi-ikäisenä edellyttää enemmän omatoimisuutta, osa nuorista putoaa palvelun ulkopuolelle.

Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja tulee nostaa 25 ikävuoteen. Jälkihuollon ikärajan nostaminen vaatii vaikuttaakseen konkreettisia toimenpiteitä ja niitä on kehitettävä asiakaslähtöisempään suuntaan, sillä vain noin kolmannes kiinnittyy jälkihuollon nykyisiin palveluihin.

Yhteen sovitettuja palveluja tarvitaan, koska monissa lasten ja nuorten perheissä on monisyisiä haasteita ja tilanteita, jotka eivät ole yhden ammattilaisen ratkaistavissa. Sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän uudistuksen ja siihen liittyvän maakuntauudistuksen yhteydessä on erinomainen mahdollisuus tarkastella, miten aidosti hallintorajat ylittävää moniammatillista yhteistyötä voidaan rakentaa ja vakiinnuttaa valtakunnallisiksi toimintavoiksi kustannustehokkaasti.

On tärkeä tunnistaa, että osallisena on lukuisia ammattilaisia kuten sosiaalityö, mielenterveyspalvelut, asumispalvelut, nuorisopalvelut, päihdekuntoutus, asumispalvelut, TE-palvelut sekä järjestöjen ja muiden matalankynnyksen palveluiden toimijat. Avainasemassa ovat kunnat, maakunnat, hyvinvointikuntayhtymät ja sairaanhoitopiirit.

Yhteistä työskentelyä on rakennettava SOTE-uudistuksen yhteydessä siten, että toimintamallit vastaavat nuorten sekä paikallisen palvelujärjestelmän muuttuviin tarpeisiin. Ammattilaisten keskinäinen työskentely ei kuitenkaan pelkästään riitä, vaan mukaan on otettava asianomaiset nuoret.

Mallia toimintatapojen kehittämisessä voidaan Nuorisotakuun neuvottelukunnan teesien lisäksi ottaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön rahoittamasta ja Helsingin Diakonissalaitoksen koordinoimasta nuorisotakuuseen liittyvästä hankkeesta (2017–2018), jossa keskityttiin koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten toiminta- ja työkyvyn sekä osallistumismahdollisuuksien tukemiseen. Hankkeen toiminnassa palveluintegraatio kiteytyi omatyöntekijä-mallilla toteutettuun intensiiviseen valmennukseen, joka kokosi nuoren ympärille tarkoituksenmukaiset palvelut. Kärkihankkeen yksi keskeinen tavoite oli mallintaa julkisen- ja kolmannen sektorin yhteistoiminnan muotoja. Erityisenä painopistealueena oli yhteistyön ja erilaisen osaamisen hyödyntäminen sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa.

Hankkeessa Vamoksen valmentajat sekä sosiaalityön ja psykiatristen palveluiden työntekijät työskentelivät tarpeen mukaan työpareina kotiin tai nuorten lähiympäristöön vietävässä työssä. Lisäksi julkisista palveluista saatiin tukea Mindset-vertaisryhmien valmennukseen, sisältöjen suunnitteluun sekä matalan kynnyksen konsultaatioihin nuorten asioissa.

Hanke on esimerkki vaikuttavaksi todennetusta mallista, jonka julkinen sektori voisi ottaa hyötykäyttöön. Käyttöönotto voitaisiin toteuttaa integroimalla se osaksi olemassa olevia sosiaali- ja terveyspalveluita. Valmennuksellista osiota voisi myös hankkia 3. sektorilta, kuten esim. Diakonissalaitokselta.

Toimintojen yhteensovittamiseksi tarvitaan integraation mahdollistavaa johtamista ja resurssien allokoitua.

Olemassa olevia käytäntöjä, kuten työparityöskentelyä eri toimialojen välillä sekä vastuutyöntekijän roolia, kannattaa kehittää eteenpäin. Integraatiota ei tarvitse toteuttaa samalla mallilla kaikilla paikkakunnilla. Riittää, että toimintaa kehitetään nuorten tarve edellä ja jokaisen toimijan rooli on määritelty kirukkaasti. Vaikka palvelut tosiasiallisesti olisivat erillisiä, on tärkeää, että palvelun käyttäjän näkökulmasta ne toimivat “yhden luokun periaatteella” ja ohjaavat joustavasti lasta tai nuorta perheineen eteenpäin.

5

Nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmien vähentäminen – kokonaisvaltaisia ratkaisuja

Tämän hetkinen nuorten palveluiden heikko integraatio ja mielenterveyden tuen riittämätön joustavuus ovat johtaneet nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmien kannalta tilanteeseen, jossa avohuollon palveluita ei koeta lähestyttäväksi eikä niihin kiinnitytä. Tämän lisäksi tuki ei ole riittävän pitkäkestoista eikä hoito riittävän monipuolista.

Psykiatristen palveluiden osalta kaivataan toimintatapojen muutosta, jossa nuoren ympärille rakennetaan tarpeen mukaiset palvelut.

Elämönhallinnan rakentaminen yhdessä turvallisten aikuisten kanssa alkaa luottamuksesta. Se ei synny sormia napsauttamalla, vaan haavoittuvimmissa asemassa olevien nuorten kanssa työskentelevien tahojen on tehtävä pitkäjänteistä työtä sekä tiiviimpää yhteistyötä keskenään.

Sosioekonomiselta asemaltaan heikoimpien perheiden masentuneiden nuorten alkoholin käyttö ja humalajuominen ovat selvästi lisääntyneet sinä aikana, kun parempiosaisten perheiden nuorten alkoholin käyttö on vähentynyt. Nuoren, jolla on akuutti päihdeongelma, on vaikea saada mitään apua.

THL:n mukaan vuonna 2017 päihdehuollon huumeasiakkaita oli 2 167, joista alle 30-vuotiaita oli noin 35 prosenttia.

Diakonissalaitoksen kokemuksen mukaan ongelmat näkyvät erityisesti 20–25-vuotiaiden haavoittuvimmassa asemassa olevien nuorten keskuudessa, jolloin ennaltaehkäisy ja varhainen, kokonaisvaltainen puuttuminen on tärkeätä, jotta ongelmat kumuloituvat mahdollisimman vähän.

Hyviä kokemuksia on saatu Vamoksen Mindset-valmennuksesta

Vamoksen Mindsetissa valmentajat tukevat mielenterveysongelmista kärsiviä, palveluiden ulkopuolelle jääneitä nuoria ryhmätoiminnan lisäksi kotiin vietävällä valmennuksella. Valmentajat tarjoavat ensiapua akuutteihin elämönhallinnan ongelmiin ja alkavat sitten yhdessä nuoren kanssa asettaa voimavarojen mukaisia tavoitteita. Toiminnan laajentaminen ja valtakunnallisten kokeilujen kautta vakiinnuttaminen voisi tarjota toimivan palvelumallin nuorten mielenterveysongelmien ja päihdeongelmien vähentämisen tukemiseen kokonaisvaltaisella tavalla.

Järjestelmän joustamattomuuden myötä ne nuoret, jotka tarvitsisivat erityistä tukea kiinnittyäkseen palveluihin, jäävät liian yksin terapiakäyntien välillä. Heille hoitojen intensiteetti ei riitä, vaan he tarvitsevat toisenlaista tukea. Näille nuorille pitäisi tarjota erillistä valmennusta terapian välille, joka mahdollistaisi sen, että hoito rakennetaan aidosti nuoren ympärille tukemaan arjessa pärjäämistä.

6

Nuorten asunnottomuuden poistaminen – kohtuuhintaisia asuntoja ja tukea asumiseen

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn selvityksen mukaan nuorten asunnottomuus on kasvanut, vaikka muuten asunnottomuus on kääntynyt laskuun. Nuorten asunnottomuus ei näy asunnottomuutena kadulla, vaan vailla vakinaista asuntoa olevat nuoret majailevat usein ystävien tai sukulaisten luona. Suurempien kaupunkien vuokra-asuntojonoissa suurin osa hakijoista on nuoria ja samaan aikaan nämä luvut ovat huomattavasti suurempia kuin virallinen asunnottomien määrä.

Ongelma keskittyy erityisesti pääkaupunkiseudulle. Helsingissä alle 25-vuotiaiden asunnottomien määrä kasvoi muuta maata enemmän. Erityisryhmänä nuorissa asunnottomissa ovat maahanmuuttajataustaiset nuoret. Yksinasuvista asunnottomista melkein kolmannes oli maahanmuuttajia.

Suurimpina ongelmina nuorten asunnottomuuden keskuudessa ovat riittämätön määrä kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja sekä kasautuneet elämän hallintaan liittyvät ongelmat. Asunto ensin -politiikkaa pätee myös nuoriin, mutta on huomattava, että nuorten asumisen ongelmat liittyvät pitkälti myös elämänhallintaan liittyviin kysymyksiin.

Nuorten asunnottomuus on poistettava. Nuorille on tarjottava riittävästi kohtuuhintaista asumista, vuokra-asuntoja ja asumisneuvontaa. Samalla entistä keskeisempää on tukea kokonaisvaltaisesti ja konkreettisesti haavoittuvimmassa asemassa olevia nuoria onnistuneeseen itsenäiseen ja omatoimiseen asumiseen.

On tärkeää, että itsenäistymistä opettelevat nuoret saavat apua sitä tarvitessaan. Järjestöjen toiminnassa on mahdollista harjoitella vastuun ottamista itsestä mutta myös toisista. Itsetunnon kohentuminen tuo myös toivoa tulevaisuuden suhteen.

Lähteet

.....
Aaltonen, S., Berg, P., Ikäheimo, S. (2015) Nuoret luukulla – Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Tutkimuksesta tiiviisti 2015:3. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.
.....

Alanen, O., Kainulainen, S., Saari, J. (2014) *Vamos tekee vaikutuksen – Vamos-nuorten hyvinvointikokemukset ja tulevaisuuden odotukset*, Helsingin Diakonissalaitoksen julkaisuja 1/2014.
.....

Asunnottomat 2017. *Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskus ARA*.
.....

Haapakorva, P., Ristikari, T., Kiilakoski T. (2018) *Toisen asteen opintojen keskeyttämisen taustatekijöitä*. Artikkeliteoksessa Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) (2018) *Opin polut ja pientareet*. Nuorisobarometri 2017. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, 58.
.....

Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2012, Ylioppilaiden terveyshuoltosäätiö (YTHS).
.....

Lost Boys: Access to Secondary Education and Crime. VATT Working Papers 113.
.....

Missä elämänvaiheissa syrjäytyminen syntyy? Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Me-säätiön rakentama työkalu syrjäytymisen dynamiikasta.
.....

.....
Nordic Healthcare Group (2016) – Raportti Vamoksen vaikuttavuudesta.
.....

Nurmi, J-E. *Miksi nuori syrjäytyy?* NMI-bulletin, 2011, Vol. 21, No. 2.
.....

Nuorista Suomessa: Tilastotietoa nuorista, heidän elinoloistaan ja nuorisotyöstä, Allianssi, 2018.
.....

Nuorten syrjäytyminen – tietoa, toimintaa ja tuloksia? (Eduskunnan tarkastusvaliokunta 2013)
.....

Nuorisotakuun neuvottelukunnan teesit.
.....

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen läpäisy tilastoina. Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 2016:3.
.....

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2017. THL.
.....

Vamos vaikuttavuusanalytiikka (2018) – Vamos tilastot 2018, kyselyaineisto 2018.
.....

Valtiontalouden tarkastusvirasto 146/2007 Nuorten syrjäytymisen ehkäisy.
.....

Helsingin Diakonissalaitos on yleishyödyllinen säätiö, rohkea ihmisarvon puolustaja. Autamme niitä ihmisiä, jotka ovat vaarassa jäädä syrjään. Tuotamme yhdessä tytäryrityksemme Diakonissalaitoksen Hoivan kanssa vaikuttavia sosiaali- ja terveyspalveluita, jotka parantavat asiakkaittemme arkea. Työmme tavoitteena on, että jokaisella on mahdollisuus arvokkaaseen elämään.

**ROHKEASTI
IHMISARVON
PUOLESTA.**